

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΡΑΓΑΣ

8-13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981

*τῆς ἀντιπροσώπου τοῦ Συνδέσμου
στό Συνέδριο Ρένας Λάμψα*

Στά πλαίσια τῆς Δεκαετίας τῆς Γυναίκας τοῦ ΟΗΕ ὁργανώθηκε ἀπό 21 διεθνεῖς ὁργανώσεις (4 τοῦ ΟΗΕ καί 17 ἐξωκυβερνητικές) τό Συνέδριο τῆς Πράγας πού εἶχε γιά θέμα τό τρίπτυχο « Ἰσότητα – Ἐθνική Ἀνεξαρτησία – Εἰρήνη ». Στό Συνέδριο πῆραν μέρος κάπου 1200 γυναῖκες ἀπό 132 χώρες πού ἀντιπροσώπευαν 274 ὁργανώσεις. Ἀντιπρόσωποι ἀπό 96 τοπικές καί διεθνεῖς ὁργανώσεις ἐργάστηκαν ἐπίσης σ' αὐτό τό Συνέδριο. Γυναῖκες ἀπ' ὅλο τόν κόσμο μέ διάφορες πολιτικές, θρησκευτικές καί φιλοσοφικές πεποιθήσεις ἀντάλλαξαν τίς ἀπόψεις τους γιά τά προβλήματα πού τοὺς ἀπασχολοῦσαν προσπαθώντας νά βγάλουν κοινά συμπεράσματα καί ἔνωσαν τίς φωνές τους γιά νά διακηρύξουν τήν ἀνάγκη εἰρήνης καί ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ὅλων τῶν χωρῶν, πού θεώρησαν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς γυναίκας καί τήν πορεία της πρὸς τήν κατάκτηση τῆς πλήρους ἰσότητας.

Στό Συνέδριο αὐτό πῆρε μέρος μιά ἑλληνική γυναικεία ἀντιπροσωπεία πού ἀποτελεῖτο ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν περισσότερων γυναικείων καί συνδικαλιστικῶν ὁργανώσεων. Ὅλο τό καλοκαίρι ἐργάστηκε μιά προπαρασκευαστική ἐπιτροπή πού ἐτοίμασε κοινά κείμενα γιά τίς ἐπιτροπές τοῦ Συνεδρίου. Θεωρήσαμε πὼς ἦταν ἓνα σημαντικό πρῶτο βῆμα αὐτὴ ἡ συνεργασία, αὐτὴ ἡ προσπάθεια νά συμφωνήσουμε σέ κοινές ἀπόψεις. Γιά τά σημεῖα ὅπου

διαφωνήσαμε, ἡ κάθε ὁργάνωση διατήρησε τό δικαίωμα νά κάνει τὴ δική της παρέμβαση στὴν Πράγα, μέ τίς δικές της ἀπόψεις, ὅπως καί ἐγινε.

Ἡ πανηγυρική ἐναρξη τοῦ Συνεδρίου ἐγινε στὴ μεγαλύτερη αἴθουσα τοῦ θαυμάσιου Παλατιοῦ τῆς κουλτούρας πού ὀνομάζεται «Αἶθουσα Συνεδρίων», ὅπου μποροῦν νά καθήσουν 2.843 ἄτομα, 1.850 στὴν πλατεία καί 993 στὸν ἐξώστη.

Τό Συνέδριο τό παρακολούθησαν ἀπὸ ἓνα τέλεια ἐξοπλισμένο Κέντρο Τύπου μέ κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, πού κάλυπτε ταυτόχρονα καί τίς ἑξι ἐπιτροπές πού λειτουργοῦσαν, 488 δημοσιογράφοι πού ἀντιπροσώπευαν ἐφημερίδες, περιοδικά, πρακτορεῖα τύπου, ραδιόφωνα καί τηλεοράσεις πολλῶν χωρῶν. Ἡ δική μας ἀντιπροσωπεία συνοδευόταν ἀπὸ πέντε γυναῖκες δημοσιογράφους, τὴ *Λίνα Ἀλεξίου*, ἀπὸ τὰ «Νέα», τὴν *Κούλα Θέου*, ἀπὸ τὸ «Ριζοσπάστη», τὴν *Μάρα Μοῖρα* ἀπὸ τὴν «Ἐγνατία», τὴ *Ντόρα Νταϊλιάνα* ἀπὸ τὴν «Ἐλευθεροτυπία» καί τὴ *Φωτεινὴ Γιπιλιῆ* ἀπὸ τὸ περιοδικό «Πάνθεον».

Ἡ τελετὴ γιά τὴν ἐναρξη τοῦ Συνεδρίου

Ἡ τελετὴ γιά τὴν ἐναρξη τοῦ Συνεδρίου ἐγινε στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Συνεδρίου καί τὴν τίμησε μέ τὴν

παρουσία του ό Πρόεδρος τής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας τής Τσεχοσλοβακίας, *Γκούσταβ Χούζακ*. Η *Φρήντα Μπράουν*, Πρόεδρος τής Διεθνούς Όμοσπονδίας Δημοκρατικών Γυναικών άνοιξε τή Συνεδρίαση και έπακολούθησαν προσφωνήσεις του Προέδρου *Χούζακ* και τής άναπληρωτής γενικής γραμματέας *Ήνωμ. Έθνών* για Κοινωνική Ανάπτυξη και Ανθρωπιστικές Υποθέσεις, *Λετίτσια Σαχανί*, ή όποία μετέδωσε τούς χαιρετισμούς και τό μήνυμα του Γενικού Γραμματέως.

Η *Λετίτσια Σαχανί* μίλησε επίσης για τό έργο τών Ήνωμένων Έθνών για τήν ίσοτιμία και κοινωνική ανάπτυξη τής γυναίκας και τόνισε τή σημασία τής υιοθεσίας από τή Γενική Συνέλευση τών Η.Ε. τό 1979 τής Σύμβασης για τήν εξάλειψη όλων τών μορφών διακρίσεων κατά τών γυναικών.

Στήν έναρκητρία τελετή μίλησαν επίσης: *Ό Ρόμες Τσάντρα*, Πρόεδρος του Παγκόσμιου Συμβούλιου Ειρήνης, ή μοναδική γυναίκα άστροναύτης *Βαλεντίνα Νικολάγιεβα Τερέσκοβα*, πού είναι Πρόεδρος τής Έπιτροπής Σοβιετικών Γυναικών, ή *Βένκε Σόρανγκερ* από τή Νορβηγία, και ή κόρη του Κούρτ Βαλντχάιμ, ή *Λιζελότ Βαλντχάιμ* πού διευθύνει τό Κέντρο τών Ήνωμ. Έθνών για άφοπλισμό στη Γενεύη. Η *Λιζελότ Βαλντχάιμ* τόνισε: «Βλέπουμε μέ ικανοποίηση ότι όλο και περισσότερες γυναίκες πείθονται όπι δέν μπορεί νά ύπάρξει ίσότητα και ανάπτυξη για τίς ίδιες και τήν ανθρωπότητα άν δέν συνεισφέρουν στη διατήρηση τής ειρήνης στον κόσμο. Πρέπει επίσης νά τονίσω πώς μολονότι οι γυναίκες παίρνουν μέρος σε συγκέντρωση ύπογραφών, άπεργίες πείνας και πορείες για τήν ειρήνη, πολύ λίγο είναι πληροφορημένες για τά στοιχεία πού άφορούν τόν ανταγωνισμό τών έξοπλισμών από χώρα σε χώρα, όπως είναι λ.χ. οι στρατιωτικοί προϋπολογισμοί. Αν πρόκειται όμως νά πείσουμε, δέν άρκούν μόνο τά συνθήματα και τά συναισθήματα, αλλά και ή συγκεκριμένη γνώση».

Ακολούθησε ή Έκλογή του Προεδρείου του Συνεδρίου. Πρόεδρος εκλέχθηκε ή *Φρήντα Μπράουν* και αντιπρόεδρος ή *Μαρία Καμπρεχέλοβα*, Πρόεδρος τής Κεντρικής Έπιτροπής τής Ένωσης Γυναικών Τσεχοσλοβακίας και μέλος τής Κεντρικής Έπιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος. Έγινε επίσης ή έκλογή τών προεδρείων τών έξι έπιτροπών του Συνεδρίου.

Στό τέλος τής τελετής, ή αίθουσα γέμισε από φωνές άγοριών και κοριτσιών πού τραγουδούσαν τή Σπαρτακιάδα: «Τραγουδάμε για τόν ήλιο, τραγουδάμε για τίς όμορφες μέρες...». Έπειτα τά παιδιά ξεχύθηκαν μέ άγκαλιές από κόκκινα γαρύφαλλα πού τά μοίρασαν στις γυναίκες του Συνεδρίου. Η παρουσία τους ήθελε νά θυμήσει τό αίτημα τών παιδιών όλου του κόσμου για ειρήνη.

Οί έπιτροπές έργασίας

Έπί τρεις όλόκληρες μέρες όλες οι γυναίκες του Συνεδρίου μοιράστηκαν για νά παρακολουθήσουν και νά πάρουν ένεργό μέρος στις έξι έπιτροπές πού είχαν οργανωθεί για νά άκουστούν τά προβλήματα τών γυναικών όλου του κόσμου και ν' άντλήσουν συμπεράσματα άπ' αυτά. Οί έπιτροπές αυτές ήταν:

1) Έπιτροπή για τήν Ίσότητα τών Γυναικών στήν Κοινωνία

Πρόεδρος: *Υβόν Τολμάν*, Πρόεδρος τής Διεθνούς Όμοσπονδίας Νομικών Γυναικών

Από τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος: *Άννυ Θεοδούλου*, Πρόεδρος τής Δημοκρατικής Ένωσης Νέων Γυναικών *Ρένα Λάμψα*, Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου για τά Δικαιώματα τής Γυναίκας

2) Γυναίκα και Έργασία

Πρόεδρος: *Παρβάτι Κρίσανν*, Διεθνής Όμοσπονδία Συνδικαλιστικών Ένώσεων (Ίνδία)

Από τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος: *Ίωάννα Δουράμπεη*, από τή Συντονιστική Έπιτροπή Έργαζομένων Γυναικών *Δέσποινα Σαλτουριδου*, γραμματέας τής Όμοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Έκπαίδευσης

3) Γυναίκα και Οικογένεια

Πρόεδρος: *Ζάν Μαρτέν Σισέ*, Υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών τής Δημοκρατίας τής Γουινέας

Από τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος: *Έλια Κολοκυθά-Σακελαροπούλου*, από τό Σύνδεσμο για τά Δικαιώματα τής Γυναίκας *Ι. Κολάφα*, από τήν Ένωση Έλληνίδων Νομικών *Έλένη Χατζηπέτρου*, εκπρόσωπος τής Διεθνούς Όμοσπονδίας Γυναικών Νομικών

4) Γυναίκες για Έθνική Ανεξαρτησία και Ανάπτυξη

Πρόεδρος: *Βίλμα Έσπιν ντέ Κάστρο*, Πρόεδρος τής Όμοσπονδίας Κουβανέζων Γυναικών

Παρεμβάσεις του Σ.Δ.Γ.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο Σύνδεσμος είχε διατηρήσει τό δικαίωμα νά κάνει τίς δικές του παρεμβάσεις, πέρα από τήν κοινή εισήγηση τής αντιπροσωπείας, γιά νά έκφράσει τίς δικές του καθαρά φεμινιστικές απόψεις σ' ένα Συνέδριο πού είχε περισσότερο πολιτική παρά γυναικεία γραμμή.

Στήν Έπιτροπή γιά τήν «Ίσότητα τών Γυναικών στήν Κοινωνία», ή αντιπρόεδρος του Συνδέσμου, Ρένα Λάμψα, είπε χαρακτηριστικά:

«Σ' ένα διεθνές συνέδριο σάν κι αυτό, όπου καθονται πλάι-πλάι γυναίκες μέ τόσο διαφορετικά πρόβληματα, γυναίκες πού αντιμετωπίζουν τό πρόβλημα τής επιβίωσης, τής εθνικής ανεξαρτησίας και τών καταπιεστικών καθεστώτων και γυναίκες πού έχουν λύσει, νομοθετικά τουλάχιστον, τά προβλήματα τής ανισότητας και παλεύουν γιά ν' αλλάξουν τή νοοτροπία και τά παλιά στερεότυπα, είναι δύσκολο νά καταλήξουν σέ σωστά συμπεράσματα, νά θέσουν προτεραιότητες κοινής συμφωνίας, νά βρούν μιά πλατφόρμα άμοιβαίας κατανόησης.

«Στά χρόνια τής δικτατορίας, στήν Ελλάδα, θά μου φαινόταν γελοίο νά δώσω μάχη γιά τή νομομοποίηση τών άμβλώσεων, γιατί τότε τήν πρώτη θέση είχε ή άλλαγή του καθεστώτος.

Άφου εξέφρασε τήν άλληλεγγύη τής αντιπροσωπείας σέ όλες τίς γυναίκες πού μάχονται κατά του ιμπεριαλισμού και γιά τήν εθνική τους ανεξαρτησία, αναφέρθηκε στο Σ.Δ.Γ.:

«Ο Σύνδεσμός μας στά 60 χρόνια ζωής του έχει μακρά ιστορία άγώνων γιά τήν κατάκτηση τής γυναικείας ψήφου, γιά τήν πραγμάτωση τής ισότητας σ' όλα τά επίπεδα τής κοινωνικής ζωής, γιά τήν άλλαγή τής όπισθοδρομικής οικογενειακής νομοθεσίας τής χώρας μας.

«Εμείς πιστεύουμε ότι τό γυναικείο κίνημα πρέπει νά είναι αυτόνομο, ανεξάρτητο από τά πολιτικά κόμματα. Αυτό δέν σημαίνει ότι οι γυναίκες δέν πρέπει νά είναι πολιτικοποιημένες. Μόνο σ' ένα προοδευτικό καθεστώς μπορούμε νά πετύχουμε περισσότερα δικαιώματα. Άλλά ή πολιτική πάλη πρέπει νά γίνεται παράλληλα πρός τό γυναικείο κίνημα. Ζούμε σέ μιά πατριαρχική κοινωνία, όπου οι άντρες παίρνουν όλες τίς αποφάσεις κι έχουν όλη τή δύναμη στά χέρια τους – και όπως γνωρίζετε, κανένας από τούς κατέχοντες δέν

Άπό τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος:
Αλεξάνδρα Δεμερούκα – Πρόεδρος τής
Όμοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας
Σοφία Πετσάλη, Πρόεδρος Ένωσης Γυναικών
Ελλάδας Πάτρας.

5) Γυναίκες γιά τήν Ειρήνη και τόν Άφοπλισμό

Πρόεδρος: Ένιθ Μπαλλαντάιν, Γενική Γραμματέας
του Διεθνούς Συνδέσμου Γυναικών γιά
Ειρήνη και Έλευθερία

Άπό τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος:
Θέκλα Γερογιάννη, Γεν. Γραμματέας τής
Όμοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας
Καίτη Λάζαρη, Γεν. Γραμματέας τής Ένω-
σης Γυναικών Ελλάδας
Λαμπρινή Σλιώμη, από τήν Όμοσπονδία
Τραπεζικών Όργανώσεων Ελλάδας

6) Έπιτροπή γιά τή συνεργασία γυναικών σέ επίπεδο Έθνικό, Περιφερειακό και Διεθνές και σέ επίπεδο Όργανώσεων συνδεδεμένων μέ τόν ΟΗΕ

Πρόεδρος: Ρολάντ Γκαγιάρ, Διεθνές Συμβούλιο Γυ-
ναικών

Άπό τήν Έλληνική αντιπροσωπεία πήραν μέρος:
Μαρία Γκασούκα, Γεν. Γραμματέας τής
Ένωσης Έλληνίδων Έπιστημόνων

Οί κοινές εισηγήσεις τής έλληνικής αντιπροσωπείας καθώς και τά συμπεράσματα τών έπιτροπών θά δημοσιευ-
θοούν σ' ένα κοινό έντυπο τών έλληνικών σωματείων πού
πήραν μέρος στο Συνέδριο. Θά περιέχει επίσης τήν τελική
Διακήρυξη και Έκκληση του Συνεδρίου.

είναι διατεθειμένος να παραχωρήσει εύκολα ή να μοιραστεί τα προνόμια του μ'έναν άλλο. Πρέπει λοιπόν να δώσουμε τη δική μας ξεχωριστή μάχη για να πάρουμε τη μερίδα μας στα κέντρα αποφάσεων αυτού του κόσμου.

«Άλλωστε, οραματιζόμαστε μία κοινωνία που θ'άποτελείται από νέα πρότυπα αντρών και γυναικών, μία κοινωνία όπου τό ένα φύλο θά έχει στοιχεία από τό άλλο. Καί είμαστε βέβαιες ότι σ'αυτή τήν κοινωνία ή ποιότητα τής ζωής θά είναι καλύτερη καί για τά δυό φύλα καί θά έχουμε περισσότερες ελπίδες να κατακτήσουμε τήν παγκόσμια ειρήνη όταν δέν θά υπάρχουν τά υπεραντρικά στερεότυπα.

«Χωρίς τήν αληθινή χειραφέτηση τής γυναίκας, που θά βοηθήσει σέ μία πραγματική κοινωνική αλλαγή, δέν θά μπορέσουμε να πετύχουμε καί τήν ειρήνη».

Ο Σύνδεσμός μας εκπροσωπήθηκε σέ μία ακόμη επιτροπή, στή «Γυναίκα καί Οικογένεια» από τήν Έλια Κολοκυθά-Σακελλαροπούλου, που είναι μέλος του Συμβουλίου μας. Στην προπαρασκευαστική επιτροπή για τήν Οικογένεια είχε πάρει μέρος καί ή Ίρις Αύδη-Καλκάνη, που βοήθησε στή σύνταξη μιās ενδιαφέρουσας καί πρωτότυπης τοποθέτησης πάνω στό θέμα τής οικογένειας. Θα δημοσιευτεί ολόκληρη στό κοινό έντυπο. Η Έλια Κολοκυθά-Σακελλαροπούλου έδωσε μία καινούργια νότα στό

όλο θέμα, λέγοντας:

«Οί γυναίκες πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι λύσεις στά προβλήματα που τίς απασχολούν δέν δίνονται μέ τρόπο επαναστατικό, μέ γνώση των πραγματικών αναγκών τους, αλλά μέ βάση τίς ανάγκες που τούς επιβλήθηκαν από άλλους.

«Η αναφορά στους παιδικούς σταθμούς καί σ'όποιεσδήποτε άλλες διευκολύνσεις, δέν έχει κανένα περιεχόμενο αν ή γυναίκα παραμείνει παγιδευμένη μέσα στον ιδιωτικό της χώρο. Όλες αυτές οι διευκολύνσεις μπορούν να τή βοηθήσουν μόνο για να βρεί τήν πραγματική ανθρώπινή της ταυτότητα.

«Θέλουμε να τονίσουμε πως ή γυναίκα πρέπει να μπορεί να διαλέγει τή μητρότητα μέ τό δικό της τρόπο. Αν οι άλλοι τή θέλουν θύμα, αγία, χήρα, άρραβωνιαστικά αιώνια καταδικασμένη στήν άναμονή, μετανάστρια για τά έργοστάσιά τους ή μηχανή άναπαραγωγής για τούς πολέμους τους, εκείνη πρέπει ν'αντισταθεί στό μαζοχισμό καί στήν παθητικότητα.

«Σέ μάς, στό νοτιά τής Εύρώπης, ή παράδοση τής γυναίκας-θύμα, τής μαυροφορεμένης των χωριών καί των νησιών μας, άνατρέχει πολύ μακριά στό χρόνο. Από πολλούς αιώνες οι γυναίκες ζούνε μέ πολύ πάθος τόν άνταγωνισμό του φύλου τους. Τώρα όμως, τώρα που θρискόμαστε μπροστά σέ άναγγελίες μεταρ-

ρυθμίσεων, πρέπει να μη ξεχνούμε ότι ο κόσμος που ζούμε είναι ένας κόσμος αντρικός. Ό,τι λοιπόν εκχωρείται στη γυναίκα δεν εκχωρείται για να αλλάξει ή συμμετοχή της στον κόσμο, εξακολουθούν να θέλουν συμμετοχή δεύτερης κατηγορίας.

«Όλοι οι κώδικες στις μεταπολεμικές μεταρρυθμίσεις μιλάνε για πνεύμα συνεργασίας στο ζευγάρι, πουθενά δεν αναφέρεται ότι η γυναίκα είναι η μόνη κατάλληλη για τις δουλειές του νοικοκυριού, κι όμως και στην Ανατολή και στη Δύση η γυναίκα φέρνει τό βάρος της βαρειάς καθημερινότητας του σπιτιού. Η γυναίκα λοιπόν είναι εκείνη που θα αποφασίσει μόνη της να ζήσει την καθημερινότητα διαφορετικά. Μόνο τότε θα βρεθούν απαντήσεις στα δύσκολα ερωτήματα που την απασχολούν.

«Οι γυναίκες πρέπει να πάρουνε στα χέρια τους τη ζωή τους, τα σχολεία, τους παιδικούς σταθμούς, τον τοκετό και τη διακοπή της εγκυμοσύνης τους, να πάρουνε στα χέρια τους τα δικαιώματά τους.

«Όποιαδήποτε μεταρρύθμιση θα είναι άδεια από περιεχόμενο και θα διατηρήσει τον πατερναλιστικό χαρακτήρα της αν οι γυναίκες μείνουνε απομονωμένες στην παθητικότητα του ρόλου τους. Πρέπει στις αναλύσεις που κάνουμε για την οικογένεια να μη χανόμαστε σ'έναν επιφανειακό φεμινισμό. Η κάθε μεταρρύθμιση που αφορά τη γυναίκα πρέπει να είναι μία αρχή, ένα πρώτο βήμα προς την αλλαγή της εμπειρίας της καθημερινότητας.

«Οι γυναίκες είναι που θα ψάξουνε την ανθρώπινη ταυτότητά τους, οι γυναίκες, που δεν πρέπει να πά-

ρουνε μέρος σ' αυτό που ο Γκράτσι αποκαλούσε «όργανωμένη συναίνεση».

«Κάθε μεταρρύθμιση, κάθε πρόταση, κάθε αλλαγή μπορεί να βοηθήσει τις γυναίκες στον αγώνα για την αντικατάσταση των φθαρμένων και γερασμένων αντρικών αξιών, με σκοπό, για να αναφερθούμε ακόμη μία φορά στον Γκράτσι, όχι μόνο να φθάσουμε σε μία πραγματική ανεξαρτησία σε σχέση με τον άντρα αλλά σε μία καινούργια σχέση με τον ίδιο τον εαυτό μας».

Μερικές σκέψεις πάνω στο Συνέδριο

Τό Συνέδριο τής Πράγας, όπως κι' εκείνο τής Κοπεγχάγης, μάς δημιούργησε τά ίδια διλήμματα, τά ίδια έρωτηματικά. 'Η σχέση ανάμεσα στα ένδιαφέροντα τών φεμινιστριών τής Δύσης καί τών άλλων γυναικών του κόσμου παραμένει προβληματική. Προκύπτει τό θέμα πώς νά συσχετίσει κανείς τό ειδικό ένδιαφέρον του γιά τή ζωή τών γυναικών μέ μία γενικότερη άπαιτήση από μέρους κάθε ανθρώπινης ύπαρξης γιά μία ζωή δίκαια άμειβόμενης έργασίας σέ μία ειρηνική κοινότητα.

Σ' όλη τήν ιστορία του φεμινισμού οι γυναίκες έχουν μάθει από σκληρές έμπειρίες ότι ή συμμετοχή τους στον άγώνα γιά έθνική, οικονομική ή φυλετική άπελευθέρωση έκανε τή μοίρα τους σά «γυναίκες» νά χάσει τήν προτεραιότητά της, νά παραμεληθεί, καί τελικά νά ξεχαστεί έντελώς. Τό έρώτημα λοιπόν τίθεται: Πρέπει ή γυναίκα νά δίνεται πρώτα στον κοινό άγώνα γιά τήν πλήρη ανθρώπινη άπελευθέρωση κινδυνεύοντας νά γίνει όργανο συμφερόντων πού καθορίζονται άντροκρατικά καί νά δει τά δικά της συμφέροντα νά καταποντίζονται όπως στο παρελθόν; Μερικές γυναίκες ισχυρίζονται ότι σέ καταστάσεις όπου άντρες καί γυναίκες ύποφέρουν μαζί από φυλετική, έθνική ή ταξική καταπίεση, οι γυναίκες κερδίζουν από τή συμμαχία τους μέ τούς άντρες στον κοινό άγώνα γιά τήν έλευθερία ό οποίος πρέπει νά έχει τήν προτεραιότητα. 'Η άπάντηση, πού είναι δύσκολη, ίσως νά βρίσκεται στο όπι οι γυναίκες πρέπει νά παλαίσουν γιά τά δικά τους δικαιώματα, αλλά χωρίς νά έγκαταλείψουν τούς κοινούς άγώνες καί νά είσχωρήσουνε στους άντρικούς θεσμούς γιά νά μπορέσουν νά τούς κατανοήσουν καί νά τούς αλλάξουν.

Τίθεται επίσης τό έρώτημα: "Αν οι γυναίκες πρέπει νά παίρνουν ένσυνείδητο, ένεργό καί ίσο μέρος στους άντρικούς θεσμούς, θά μπορέσει ή γυναικεία παρουσία νά μεταβάλλει τή φύση, τή δομή καί τό σκοπό αύτών τών θεσμών έτσι ώστε νά μήν ύπάρχουν πιά στήν τωρινή άντροκρατική μορφή τους; Καί μήπως οι άντρες φοβούνται διαισθητικά μία τέτοια μεταμόρφωση γι' αυτό έξακολουθούν νά θέλουν τήν πλήρη κυριαρχία όλων τών θεσμών καί τήν επέκταση τής κυριαρχικής παρουσίας τους άκόμη καί σέ παγκόσμια συνέδρια «γυναικών»;

Στό Συνέδριο τής Πράγας πρωταρχική θέση είχαν οι καταγγελίες γυναικών από χώρες πού παλεύουν ένάντια στο φασισμό, στον ίμπεριαλισμό, στο Σιωνισμό καί στήν άποικιοκρατία. Μέ δάκρυα στα μάτια, γυναίκες από όλ' αυτά τά μέρη έξιστορούσαν τίς περιπέτειες τής χώρας τους, τή σφαγή τών παιδιών τους, τίς στερήσεις καί τίς τλαιπωρίες τους.

"Ας μή ξεχνάμε ότι:

- "Ενας άνθρωπος στους τρεις δέν δέχεται ποτέ ίατρική βοήθεια.

- Δεκαπέντε έκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από πείνα κι' άπ' τήν άλλη μεριά ξοδεύονται δισεκατομμύρια δολάρια γιά τήν κατασκευή τών πío εξελιγμένων όπλων έξόντωσης.

Σ' ένα Συνέδριο λοιπόν όπου συζητούνται τόσο σοβαρά θέματα όσο κι' αύτή άκόμη ή ζωή του πλανήτη μας, είναι φυσικό τά καθαρά γυναικεία θέματα νά παίρνουν δεύτερη θέση.

Μία άλλη παρατήρηση πού έχω νά κάνω είναι ότι άπ' τή μία μεριά οι γυναίκες τών δυτικών χωρών έκαναν μία σειρά από καταγγελίες γιά τίς κυβερνήσεις τους πού δέν βοηθούν τήν πλήρη άποκατάσταση τής γυναικείας ισότητας, κι' από τήν άλλη οι γυναίκες τών ανατολικών χωρών περιέγραψαν μέ τά πío ρόδινα χρώματα τίς γυναικείες κατακτήσεις καί περιόρισαν στο έλάχιστο τίς κατακτήσεις πού έχουν άκόμη νά κάνουν. Μόνο ή Βουλγάρα Εύγενία Κιράνοβα, Γραμματεός του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ειρήνης τής Εύρώπης, είπε χαρακτηριστικά: «Δυστυχώς καί στίς δικές μας χώρες ό κόσμος έξακολουθεί νά είναι σά μία πυραμίδα όπου οι γυναίκες είναι συγκεντρωμένες στή βάση της. "Όσο ψηλώνει ή πυραμίδα τόσο πío άραιή γίνεται καί ή παρουσία τής γυναίκας...»